

Denník POSTOJ - Anketa právnikov: Môže slovenská matrika zapísať zväzok dvoch mužov uzavretý v zahraničí?

29.9.2026 - | Verejný ochranca práv

Môže slovenská matrika zapísať manželstvo osôb rovnakého pohlavia uzavreté v zahraničí, ak Ústava SR definuje manželstvo ako jedinečný zväzok muža a ženy? Bol by takýto zápis slovenského orgánu v rozpore s ústavou?

Možno nezamýšľane, ale otázka je v tomto prípade formulovaná veľmi široko a preto zahŕňa nielen manželstvá osôb rovnakého pohlavia uzavreté v inom členskom štáte Európskej únie, ale prakticky kdekoľvek v zahraničí; medzi týmito prípadmi **je však nutné rozlišovať**.

V rámci vnútroštátnej úpravy platí všeobecné východisko výslovne uvedené v položenej otázke, v zmysle ktorého je manželstvo jedinečným zväzkom medzi mužom a ženou (čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Rovnako vymedzuje manželstvo ako zväzok muža a ženy aj zákon o rodine (čl. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov). Novela Ústavy Slovenskej republiky č. 255/2025 Z. z. účinná od 1. novembra 2025 (ďalej len „novela ústavy“) vložila do čl. 7 nový ods. 6, podľa ktorého si Slovenská republika zachováva zvrchovanosť predovšetkým vo veciach národnej identity, medzi ktoré ústava výslovne zaraďuje aj manželstvo a ods. 7, podľa ktorého obsah ústavy a ústavných zákonov nemožno vykladať ako súhlas Slovenskej republiky s prenosom výkonu časti jej práv vo veciach tvoriacich národnú identitu. Pri manželstve slovenského občana uzavretom v cudzine je potrebné zohľadniť pravidlo medzinárodného práva súkromného (ustanovenie § 20a zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov), podľa ktorého je takéto manželstvo platné v Slovenskej republike len vtedy, ak okrem iného neexistovala okolnosť vylučujúca jeho uzavretie podľa slovenského hmotného práva. Pokiaľ ide o administratívny úkon zápisu osobného stavu manželstva do matriky, zákon o matrikách ustanovuje, že do matriky nemožno zapísať uzavretie manželstva, ktoré je v rozpore s právnym poriadkom Slovenskej republiky (§ 22a zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov). **Z čisto vnútroštátneho pohľadu teda slovenská právna úprava všeobecné uznávanie a zápis manželstiev osôb rovnakého pohlavia nepredpokladá.**

Ak však ide o situáciu, ktorá patrí do pôsobnosti práva Európskej únie, najmä preto, že občania Únie využili svoje právo voľného pohybu a pobytu a v inom členskom štáte tam zákonne uzavreli manželstvo a vytvorili alebo upevnili rodinný život, **vnútroštátne pravidlá sa musia uplatňovať v súlade s právom Európskej únie**. Orgány verejnej moci (teda aj správne orgány) musia zabezpečovať účinnosť práva Európskej únie a **v prípade kolízie nepoužiť odporujúce vnútroštátne právo**.

Práve v tomto kontexte je dôležité rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 25. novembra 2025 vo veci C-713/23, Wojewoda Mazowiecki. Veľká komora konštatovala, že články 20 a 21 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“), vykladané vo svetle článkov 7 a 21 Charty základných práv Európskej únie, bránia právnej úprave členského štátu, ktorá odmieta uznať manželstvo dvoch občanov Únie rovnakého pohlavia zákonne uzavreté v inom členskom štáte pri výkone práva voľného pohybu. Ak je zápis zahraničného sobášneho listu do matriky jediným vnútroštátnym spôsobom, ktorým možno manželstvo uznať, právo Európskej únie vyžaduje tento zápis umožniť.

Súdny dvor pritom výslovne odlišil uznanie konkrétneho manželstva uzavretého v inom členskom štáte od povinnosti členského štátu zaviesť manželstvo osôb rovnakého pohlavia do vlastného vnútroštátneho poriadku. Členský štát si naďalej **môže sám určovať** podmienky uzavierania manželstva na svojom území. Súdny dvor v bodoch 61 a 62 rozsudku výslovne uviedol, že povinnosť uznania osobného stavu nadobudnutého pri využití slobody pohybu **nenarúša inštitút manželstva v členskom štáte pôvodu a neohrozuje ani jeho národnú identitu ani verejný poriadok**.

Odpoveď na otázku sa preto **môže líšiť** v závislosti od toho, či zápis do matriky predstavuje v rámci vnútroštátneho práva výlučnú formu uznania manželstva páru rovnakého pohlavia uzavretého v zahraničí (táto podmienka je z pohľadu platnej právnej úpravy na Slovensku splnená, môže sa však v budúcnosti zmeniť), a tiež od toho, či ide o situáciu páru, na ktorý **dopadá ochrana z titulu európskeho občianstva** (teda že ide o pár občanov Európskej únie, ktorí využili svoje právo voľného pohybu a pobytu a v inom členskom štáte zákonne uzavreli manželstvo a vytvorili alebo upevnili tam svoj rodinný život) alebo nie – túto podmienku je nutné skúmať v každom prípade individuálne.

Mohlo by Slovensko ignorovať prípadné stanovisko Súdneho dvora Európskej únie v otázke uznania takéhoto manželstva uzavretého v zahraničí vzhľadom na poslednú novelizáciu Ústavy SR?

Súdny dvor otázku uznania manželstva páru rovnakého pohlavia uzavretého pri využití slobody pohybu a pobytu autoritatívne vyložil v uvedenom rozsudku C-713/23 z 25. novembra 2025. Čo je pre kontext Slovenska dôležité, Veľká komora Súdneho dvora Európskej únie v Mazowieckom výslovne uznala, že **povinnosť uznať manželstvo dvoch osôb rovnakého pohlavia zákonne uzavreté v inom členskom štáte pri výkone slobody pohybu** neohrozuje inštitút manželstva v členskom štáte pôvodu, ktorý je definovaný vnútroštátnym právom a definícia ktorého patrí do právomoci členských štátov.

Podľa Súdneho dvora totiž štátu neprikazuje zaviesť manželstvo osôb rovnakého pohlavia do jeho vnútroštátneho práva; požaduje iba uznanie už [inde v únii] nadobudnutého osobného stavu manželstva na účely výkonu práv podľa práva Európskej únie. V bode 62 preto Súdny dvor výslovne uzavrel, že **takáto povinnosť nenarúša národnú identitu členského štátu** (ktorej otázky sa dotýka spomínaná novela Ústavy Slovenskej republiky).

V konkrétnom konaní šlo o prejudiciálny rozsudok, ktorý je bezprostredne záväzný pre súd, ktorý otázku položil. Vnútroštátny súd je povinný z takéhoto výkladu vyvodiť všetky potrebné dôsledky a v prípade potreby neuplatniť vnútroštátne pravidlo, ktoré je s priamo účinným právom Európskej únie nezlučiteľné. To však neznamená, že výklad platí iba v Poľsku. **Predmetom prejudiciálneho konania totiž nie je výklad poľského práva, ale autoritatívny výklad ustanovení práva Európskej únie.** V Mazowieckom Súdny dvor vyložil čl. 20 a 21 ZFEÚ v spojení s čl. 7 a 21 Charty tak, že za podmienok uvedených v rozsudku bránia tomu, aby členský štát pôvodu odmietol uznať manželstvo dvoch občanov Únie rovnakého pohlavia zákonne uzavreté v inom členskom štáte pri výkone slobody pohybu; ak je zápis sobášneho listu jediným spôsobom uznania, musí byť zápis umožnený. **Preto by samotná skutočnosť, že Ústava Slovenskej republiky po novele označuje manželstvo za súčasť národnej identity, neumožňovala Slovenskej republike ignorovať rozsudok Súdneho dvora, ktorý už túto konkrétnu námietku preskúmal a odmietol.**

Dôležitý je aj neskorší rozsudok Veľkej komory z 18. decembra 2025 vo veci C-448/23, Komisia proti Poľsku. Súdny dvor v ňom výslovne uviedol, že **definitívny a záväzný výklad práva Európskej únie patrí Súdnemu dvoru** a vnútroštátny súd, vrátane ústavného súdu, nemôže na základe vlastného výkladu práva Európskej únie konštatovať, že Súdny dvor prekročil právomoci zverené Únii, a z tohto dôvodu odmietnuť jeho rozhodnutie uplatniť. Súdny dvor v tomto rozsudku išiel dokonca ďalej, keď výslovne uviedol, že to platí aj vtedy, ak ústavný alebo najvyšší súd členského

štátu tvrdí, že rozhodnutie Súdneho dvora prekročilo právomoci Únie alebo nerešpektovalo národnú identitu členského štátu. Článok 4 ods. 2 ZFEÚ, ktorý Únii ukladá rešpektovať národnú identitu členských štátov, podľa Súdneho dvora **neoprávňuje členský štát jednostranne odmietnuť uplatnenie práva Európskej únie z dôvodu vlastného chápania národnej identity.**

Uvedené závery Súdneho dvora preto nedávajú slovenským orgánom veľký priestor pre odmietnutie zápisu manželstva občanov Európskej únie, ktorí využili svoje právo voľného pohybu a pobytu a v inom členskom štáte zákonne uzavreli manželstvo a vytvorili alebo upevnili tam svoj rodinný život.

Ak by slovenské orgány **v skutkovo a právne porovnateľnej situácii** neuplatnili právo Európskej únie v súlade so záväzným výkladom, ktorý Súdny dvor podal vo veci C-713/23, Wojewoda Mazowiecki, mohlo by ísť o porušenie povinností Slovenskej republiky vyplývajúcich z práva Európskej únie. To by platilo aj v prípade postupu matričných úradov, keďže za plnenie povinností vyplývajúcich z práva Európskej únie zodpovedá členský štát bez ohľadu na to, ktorý jeho orgán je pôvodcom konania alebo opomenutia. Európska komisia by v takom prípade mohla podľa článku 258 ZFEÚ začať konanie o nesplnení povinnosti a po uskutočnení predžalobnej fázy predložiť vec Súdnemu dvoru. Ak by Súdny dvor následne rozhodol, že Slovenská republika nesplnila povinnosť vyplývajúcu z práva Európskej únie, článok 260 ods. 1 ZFEÚ by Slovenskej republike **ukladal prijať opatrenia potrebné** na vykonanie tohto rozsudku. Ak by Slovenská republika rozsudok nevykonala, Komisia by mohla podľa článku 260 ods. 2 ZFEÚ vec **opätovne predložiť Súdnemu dvoru**, ktorý môže uložiť paušálnu sumu alebo penále.

Zároveň, ak by napríklad slovenské súdy mali pri riešení konkrétnej veci pretrvávajúcu pochybnosť o výklade čl. 4 ods. 2 ZFEÚ v kontexte možného zásahu do národnej identity a vylúčeného prenosu výkonu práv podľa čl. 7 ods. 6 a ods. 7 Ústavy Slovenskej republiky, mohli by sa (a v niektorých situáciách museli) na Súdny dvor Európskej únie obrátiť s novou prejudiciálnou otázkou.

Napokon takýto postup zvolil nedávno aj Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý konanie II. ÚS 378/2024 týkajúce sa právnych dôsledkov manželstva osoby rovnakého pohlavia uzavretého vo Veľkej Británii a straty slovenského občianstva dňa 1. júla 2026 prerušil a obrátil sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou (C-925/26). Toto konanie síce priamo nerieši zápis manželstva do matriky, ani sa výslovne neodvoláva na čl. 7 ods. 6 a ods. 7 Ústavy Slovenskej republiky, ale ukazuje, že ani po nadobudnutí účinnosti čl. 7 ods. 6 a 7 nevychádza Ústavný súd Slovenskej republiky z koncepcie, podľa ktorej by bolo možné právo Európskej únie v otázkach súvisiacich s manželstvom a osobným stavom jednoducho ignorovať.

Naznačuje to, že novela ústavy núti ku skúmaniu rozsahu, v akom konkrétna oblasť patrí do rámcov národnej identity, pričom v niektorých prípadoch bude táto interpretácia vyhradená Súdnemu dvoru Európskej únie.

<https://vop.gov.sk/dennik-postoj-anketa-pravnikov-moze-slovenska-matrika-zapisat-zvazok-dvoch-muzov-uzavrety-v-zahranici>